

Strasbūrā, 13.3.2018.
COM(2018) 130 final

**KOMISIJAS PAZIŅOJUMS EIROPAS PARLAMENTAM, PADOMEI UN EIROPAS
EKONOMIKAS UN SOCIĀLO LIETU KOMITEJAI**

Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanas pārraudzība

{SWD(2018) 67 final}

1. Ievads

Komisijas priekšsēdētājs Ž. K. Junkers 2015. gada 9. septembra runā par stāvokli Savienībā ierosināja izveidot Eiropas sociālo tiesību pīlāru¹, kurā būtu ņemtas vērā Eiropas valstu sabiedrībās un darbaspēka tirgū notiekošās pārmaiņas.

Pēc 2016. gada plašās sabiedriskās apspriešanas, kurā piedalījās iedzīvotāji, sociālie partneri, pilsoniskā sabiedrība, dalībvalstis un ES iestādes², Eiropas Komisija, Padome un Eiropas Parlaments 2017. gada 17. novembrī **Gēteborgas sociālo lietu samitā** par taisnīgām darbvietām un izaugsmi³ kopīgi izsludināja Eiropas sociālo tiesību pīlāru.

Eiropas sociālo tiesību pīlārs kalpos kā **virzienrādītājs augšupējas konverģences atjaunošanai** ceļā uz labākiem darba un dzīves apstākļiem Eiropas Savienībā. Pīlārs nosaka divdesmit pamatprincipus un tiesības tādās jomās kā vienlīdzīgas iespējas un piekļuve darba tirgum, godīgi darba apstākļi un sociālā aizsardzība un iekļautība.

Eiropadome 2017. gada 14. decembra sanāksmē apstiprināja sociālā samita secinājumus un uzsvēra, ka **Eiropas sociālo tiesību pīlārs būtu jāsteno gan Savienības, gan dalībvalstu līmenī**, pienācīgi ievērojot to attiecīgās kompetences. Turklāt tā aicināja Komisiju ierosināt atbilstošu pārraudzību⁴. Šis paziņojums ir atbilde uz šo pieprasījumu un izklāsta turpmāko virzību.

¹ https://ec.europa.eu/commission/priorities/deeper-and-fairer-economic-and-monetary-union/european-pillar-social-rights/european-pillar-social-rights-20-principles_lv.

² Komisija 2016. gada 8. martā nāca klajā ar pirmo Eiropas sociālo tiesību pīlāra izklāstu un sāka publisko apspriešanos. Komisija saņēma vairāk nekā 16 500 atbilžu tiešsaistē un aptuveni 200 nostājas izklāstu. Apspriešanās noslēdzās konferencē “Turpmākā rīcība kopā”, kas notika 2017. gada 23. janvārī. Apspriešanās ietvaros Eiropas Parlaments rezolūciju par pīlāru pieņēma 2017. gada 19. janvārī (2016/2095 (INI)). Eiropas Ekonomikas un sociālo lietu komiteja pieņēma atzinumu

2017. gada 25. janvārī (SOC/542-01902-00-01-ac). Reģionu komiteja pieņēma atzinumu 2016. gada 11. oktobrī (CDR 2868/2016).

³ <http://www.socialsummit17.se/>.

⁴ Eiropadome 2017. gada 14. decembrī uzsvēra: “*Sociālo lietu samitā Gēteborgā tika atgādināts, ka vispirms ir jādomā par cilvēkiem, ir jāturpina attīstīt Savienības sociālo dimensiju, balstoties uz kopīgu apņemšanos un iedibinātajām kompetencēm, un, izvēršot centienus visos līmeņos, tostarp no sociālo partneru puses, ir jāsekmē konverģence. Vispirms virzība būtu jāpanāk šādās jomās: Savienības un dalībvalstu līmenī, pienācīgi ievērojot to attiecīgās kompetences, īstenot Eiropas sociālo tiesību pīlāru; Komisija tiek aicināta ierosināt atbilstošu uzraudzību (...).*”

2. Eiropas sociālo lietu pīlāra virzīšana uz priekšu

Eiropas sociālo lietu pīlāra izveidošana ir daļa no plašākas diskusijas par **Eiropas nākotni**, ko 2017. gada 1. martā sāka ar Komisijas Balto grāmatu⁵. Viens no galvenajiem jautājumiem, kas izvirzīts Baltajā grāmatā, kā arī Komisijas pārdomu dokumentos par Eiropas sociālo dimensiju⁶ un par globalizācijas iespēju izmantošanu⁷, ir par to, kā stiprināt un modernizēt Eiropas sociālo modeli, saskaroties ar tādām būtiskām pārmaiņām kā jaunas tehnoloģijas, globalizācija un sabiedrības novecošana.

Atzīmējot ES 60. gadadienu, **Romas samitā** vadītāji atkārtoti uzsvēra savu apņemšanos veidot sociālu Eiropu⁸. Plašākā nozīmē Eiropas sociālo tiesību pīlārs ir gan **svaigais paversiens** sociālas Eiropas izveidē un nostiprināšanā, gan atsauces punkts **ceļā uz Sibiu**, kur vēl pirms nākamajām Eiropas Parlamenta vēlēšanām ES vadītāji 2019. gada maijā tiksies, lai izdarītu secinājumus par ES nākotni.

Eiropas sociālo tiesību pīlāra iedzīvināšana vienmēr ir bijusi iecerēta kā **kopīga politiska apņemšanās un atbildība**. ES iestādēm, dalībvalstīm, valsts pārvaldes iestādēm, sociālajiem partneriem un pilsoniskās sabiedrības organizācijām visos līmeņos ir izšķiroša nozīme, pienācīgi ievērojot to attiecīgās kompetences.

ES līmenī Komisija ir pilnībā apņēmusies **Eiropas sociālo tiesību pīlāra prioritātes iekļaut visās ES politikas jomās**. Šim nolūkam Komisija jau ir sākusi izmantot esošos rīkus un procesus, un tā ir nākusi klajā ar vairākām īpašām iniciatīvām ES kompetenču jomā; dažas no tām vēl jāpieņem ES likumdevējiem.

Turklāt Komisija ir apņēmusies atbalstīt **dalībvalstis, sociālos partnerus un pilsoniskās sabiedrības organizācijas Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanā** valsts, reģionu un vietējā līmenī. Dienestu darba dokuments, kas publicēts kopā ar šo paziņojumu, atgādina par tiesisko regulējumu un attiecīgajiem uzdevumiem valsts un ES līmenī, kā arī par pasākumiem, kas jau veikti saistībā ar katru no Eiropas sociālo tiesību pīlāra principiem⁹.

Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanas pārraudzība ir būtiska, lai nodrošinātu uzskatāmus praktiskus panākumus. Papildus jau pieņemtajām un vēl gaidāmajām iniciatīvām ES līmenī ar šo paziņojumu Komisija ierosina **stiprināt Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanas pārraudzību Eiropas politikas koordinēšanas pusgadā**. To var paveikt:

⁵ COM(2017) 2025.

⁶ COM(2017) 206.

⁷ COM(2017) 240.

⁸ Romas deklarācijā 2017. gada 25. martā ES vadītāji paziņoja: “Šajos pārmaiņu laikos, ņemot vērā mūsu pilsoņu bažas, mēs paužam apņemību attiecībā uz Romas programmu un solāmies strādāt, lai virzītos uz: ...sociālu Eiropu – Savienību, kas, balstoties uz ilgtspējīgu izaugsmi, sekmē ekonomisko un sociālo progresu, kā arī kohēziju un konvergenci, vienlaikus saglabājot iekšējā tirgus integritāti; Savienību, kurā tiek ņemta vērā valstu sistēmu dažādība un būtiskā sociālo partneru nozīme; Savienību, kas sekmē līdztiesību starp sievietēm un vīriešiem, kā arī vienlīdzīgas tiesības un iespējas visiem; Savienību, kas cīnās pret bezdarbu, diskrimināciju, sociālo atstumtību un nabadzību; Savienību, kurā jaunieši gūst labāko izglītību un apmācību un var studēt un atrast darbu visā kontinentā; Savienību, kas saglabā mūsu kultūras mantojumu un sekmē kultūru daudzveidību.”

⁹ SWD (2018) 67..

- ▶ atspoguļojot Eiropas sociālo tiesību pīlāra prioritātes valstu līmenī veikto pasākumu un gūto panākumu analīzē;
- ▶ sniedzot tehnisku palīdzību, atbalstot salīdzinošo novērtēšanu un veicinot labas prakses apmaiņu starp dalībvalstīm un ieinteresētajām personām;
- ▶ un izvērtējot rādītājus nodarbinātības un sociālajā jomā, pamatojoties uz jauno sociālo rezultātu pārskatu, tādējādi atbalstot plašāku augšupējas konverģences procesu.

3. Pīlāra īstenošana ES līmenī

Kopš 2014. gada, kad tagadējā Komisija sāka savu darbu, sociālās prioritātes ir bijušas tās darba kārtības pamatā. Eiropas sociālo tiesību pīlāra saturs un mērķi balstās uz daudzām iniciatīvām nodarbinātības un sociālajā jomā, kuras tagadējā Komisija izstrādājusi pēdējo gadu laikā, jo īpaši¹⁰:

- ▶ paziņojuma **“Jauns sākums sociālam dialogam”** popularizēšana, kas atspoguļo Komisijas apņemšanos cieši sadarboties ar sociālajiem partneriem visos līmeņos;
- ▶ **Eiropas Pieejamības akta** priekšlikums, kura mērķis ir uzlabot pieejamu produktu un pakalpojumu iekšējā tirgus darbību, likvidējot šķēršļus, ko rada atšķirības tiesību aktos, un tādējādi atvieglot uzņēmumu darbu un dot labumu personām ar invaliditāti un gados vecākiem cilvēkiem Eiropas Savienībā;
- ▶ priekšlikums direktīvai par **darba apstākļu pārredzamības un paredzamības** uzlabošanu, kas pilnveido informāciju darbiniekiem par viņu tiesībām un vienlaikus nosaka jaunas obligātās prasības darba apstākļu uzlabošanai;
- ▶ **Darba ņēmēju norīkošanas direktīvas** pārskatīšana, ar ko nostiprina principu “vienāda samaksa par vienādu darbu vienā un tajā pašā vietā”, tādējādi izveidojot vienlīdzīgus konkurences apstākļus un novēršot negodīgu konkurenci iekšējā tirgū;
- ▶ jaunu tiesību aktu priekšlikumi, ar ko modernizē **sociālās nodrošināšanas sistēmu koordinēšanu**, kas jo īpaši palīdz nodrošināt, ka darbinieki, kuri izmanto tiesības brīvi pārvietoties, nezaudē savas sociālā nodrošinājuma tiesības;
- ▶ priekšlikums direktīvai par **darba un privātās dzīves līdzsvaru vecākiem un aprūpētājiem** nolūkā modernizēt spēkā esošo tiesisko regulējumu, ieviešot paternitātes atvaļinājumu un aprūpētāju atvaļinājumu, nostiprinot vecāku atvaļinājumu un paplašinot tiesības pieprasīt elastīgu darba režīmu;
- ▶ 2017.-2019. gada rīcības plāns **vīriešu un sieviešu darba samaksas atšķirības** novēršanai, kas ietver tādu pasākumu kopumu, kuru mērķis ir risināt šīs atšķirības pamatcēloņus; dažādu tiesību aktu pārskatīšana **darba drošības un veselības aizsardzības** jomā, atjauninot un papildinot noteikumus, kas aizsargā darbiniekus pret veselības apdraudējumiem, kas saistīti ar darbu, tostarp pret kancerogēnu iedarbību;
- ▶ dažādas darbības, kas nodrošinātu savlaicīgu piekļuvi cenu ziņā pieejamai un kvalitatīvai profilaktiskai un ārstnieciskai **veselības aprūpei**, tostarp Eiropas

¹⁰

https://ec.europa.eu/commission/sites/betapolitical/files/social_dimension_of_europe_overview_of_initiatives_en.pdf.

references tīkliem, kas kopš pagājušā gada novembra cilvēkiem ar retām slimībām nodrošina piekļuvi diagnostikai un ārstēšanai visā ES;

- ▶ **Garantijas jauniešiem** stiprināšana un ieviešana, lai palīdzētu jauniešiem ātri iesaistīties nodarbinātībā, izglītībā vai apmācībā;
- ▶ plaša iniciatīvu kopuma sākšana saskaņā ar **Jauno prasmju programmu**, kuras mērķis ir nodrošināt, lai lielākam skaitam cilvēku būtu labākas prasmes;
- ▶ dažādas iniciatīvas, kas sekmē kvalitatīvas un iekļaujošas izglītības, apmācības un mūžizglītības pieejamību, kas ir daļa no virzības uz **Eiropas izglītības telpas** izveidi;
- ▶ **izglītības un apmācības** jomā Komisija ir noteikusi vērienīgākus mērķus attiecībā uz to skolēnu daļu, kuriem ir vājas sekmes, un izglītību priekšlaicīgi pametušo iedzīvotāju daļu, kā arī apsver jaunus mērķus attiecībā uz digitālajām prasmēm un uzņēmējdarbību¹¹.

Nodarbinātības un sociālajā jomā no 2014. gada novembra līdz šim ir iesniegti 22 tiesību aktu priekšlikumi; 10 no šiem priekšlikumiem ir pieņemti un par 12 priekšlikumiem jāvienojas Padomei un/vai Eiropas Parlamentam. Kā izklāstīts Eiropas Parlamenta, Padomes un Komisijas Kopīgajā deklarācijā, turpmāko mēnešu prioritāte būs **pieņemt lēmumus par vēl nepieņemtajiem likumdošanas dokumentiem un pievērsties jauno iniciatīvu sagatavošanai un īstenošanai** praksē.

Turklāt Komisija sociālās prioritātes ir iekļāvusi citās politikas jomās, pilnībā atzīstot sociālo dimensiju visās savās darbībās. Tostarp:

- ▶ **Eiropas politikas koordinēšanas pusgads**, kurā Komisija lielāku uzmanību pievērš sociālajām prioritātēm, piešķirot tām tādu pašu nozīmi kā ekonomiskiem mērķiem, kas noteikti ekonomikas pārvaldības ikgadējam ciklam, un šā gada ciklā pirmoreiz atspoguļojot Eiropas sociālo tiesību pīlāra prioritātes¹²;
- ▶ saskaņā ar **kohēzijas politiku** Eiropas strukturālie un investīciju fondi plaši atbalsta sociālās prioritātes tādās jomās kā piekļuve darba tirgum, sociālā iekļaušana un izglītība. Citas **finansējuma programmas un instrumenti**, piemēram, Eiropas Globalizācijas pielāgošanās fonds un Eiropas atbalsta fonds vistrūcīgākajām personām, sniedz atbalstu cilvēkiem, kurus skārusi uzņēmumu pārstrukturēšana vai kurus apdraud smaga materiālā nenodrošinātība;
- ▶ **Investīciju plāns Eiropai** (tā sauktais Junkera plāns): sociālo infrastruktūru un aprīkojumu, kā arī stratēģiskus ieguldījumus sociālos uzņēmumos finansiāli var atbalstīt Eiropas Stratēģisko investīciju fonds¹³;

¹¹ COM (2017) 673 *final*.

¹² Sk. 2018. gada izaugsmes pētījumu (COM(2017) 690 *final*) un paziņojumu par novērtējumu par progresu strukturālo reformu īstenošanā, makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanā un koriģēšanā, un padziļināto pārskatu rezultātiem (COM(2018) 120).

¹³ ESIF jau ir sniedzis atbalstu šādiem projektiem, kuru paredzamā kopējā ieguldījumu vērtība ir EUR 10,5 miljardi. ESIF infrastruktūras un inovācijas sadaļā 18 sociālās infrastruktūras projekti jau ir apstiprināti, un sagaidāms, ka ieguldījumos tiks izmantoti kopā vairāk nekā EUR 6 miljardi. Tie ietver skolu un augstskolu, klīniku un slimnīcu, kā arī kopienā pieejamu sociālo mājokļu būvniecību, paplašināšanu vai atjaunošanu. ESIF mazo un vidējo uzņēmumu sadaļā sociālajā nozarē izmantotais kopējais paredzamais ieguldījums ir

- ▶ **Enerģētikas savienības** ietvaros Komisijas ierosinātajā paketē par “Tīru enerģiju ikvienam Eiropā” liela uzmanība tiek pievērsta patērētājiem un tiek pastiprināti centieni, lai nodrošinātu, ka pāreja uz tīru enerģiju ir sociāli taisnīga un neviens netiek aizmirsts. Turklāt paketē izklāstīta jauna pieeja tam, kā aizsargāt neaizsargātus patērētājus, kas ietver palīdzību dalībvalstīm, lai tās varētu samazināt patērētāju enerģijas izmaksas, atbalstot ieguldījumus energoefektivitātē. Tādēļ arī izveidots Enerģētiskās nabadzības novērošanas centrs;
- ▶ **digitālā vienotā tirgus** ietvaros Komisija ir noteikusi savienojamības mērķus, kas jāsasniedz līdz 2025. gadam, lai palīdzētu lielas jaudas platjoslas tīklus darīt pieejamus sabiedrībai kopumā, īpašu uzmanību pievēršot apgabaliem, kas atpaliiek, piemēram, lauku un attāliem apgabaliem, vienlaikus lielu vērību veltot digitālo prasmju attīstīšanai. Ar *WiFi4EU* iniciatīvu tā arī tiecas veicināt *Wi-Fi* bezmaksas savienojumu pieejamību iedzīvotājiem un apmeklētājiem sabiedriskās vietās. Turklāt Eiropas Elektronisko sakaru kodeksā ir ietverti noteikumi, ar ko nodrošina elektronisko sakaru pakalpojumu (tostarp platjoslas) pieejamību kā daļu no universālā pakalpojuma;
- ▶ **transporta politikas** jomā mobilitātes pakete “Eiropa kustībā” ir plašs iniciatīvu kopums, kas cita starpā nodrošinās pienācīgus darba apstākļus. Turklāt ES patlaban pārskata tiesību aktus pasažieru tiesību jomā, lai nodrošinātu, ka personām ar kustību traucējumiem ir tāda pati piekļuve transporta pakalpojumiem kā visiem pārējiem pasažieriem;
- ▶ Komisija ierosināja pārskatīt direktīvu par **dzeramā ūdens kvalitāti**, kas nodrošinās, ka visiem cilvēkiem, jo īpaši neaizsargātām un nelabvēlīgos apstākļos esošām grupām, ir labāka piekļuve ūdenim;
- ▶ saskaņā ar **nodokļu iekasēšanas programmu** Komisija ir izvirzījusi vairākas iniciatīvas, kuru mērķis ir atjaunot ES nodokļu sistēmas taisnīgumu, panākot, lai visi uzņēmumi maksātu taisnīgu nodokļu daļu tur, kur tiek radīta to peļņa¹⁴;
- ▶ izmantojot **tirdzniecības politiku**, ES veicina galvenos darba pamatstandartus, par kuriem vienošanās panākta starptautiskā līmenī: biedrošanās brīvība, tiesības uz koplīguma slēgšanu, diskriminācijas nepieļaušana, cīņa pret bērnu darbu un piespiedu darbu, darba inspekcija, veselības aizsardzība un drošība darbā un pienācīgi darba apstākļi. Līdzās ekonomikas, cilvēktiesību un vidiskai ietekmei sociālie jautājumi arī ir galvenie aspekti ilgspējas ietekmes novērtējumos, ko veic visiem tirdzniecības nolīgumiem;
- ▶ jaunais **Eiropas Solidaritātes korpuss** dod iespēju jauniešiem, jo īpaši mazāk aizsargātiem jauniešiem, piedalīties solidaritātes darbībās un palīdzēt risināt sociālās vajadzības visā Eiropā, kā arī ļauj tiem pilnveidot savas kompetences un prasmes;

EUR 4,5 miljardi. Nesen ESIF divkāršoja Eiropas Savienības Nodarbinātības un sociālās inovācijas programmas rīcībspēju attiecībā uz mikrofinansēšanu un sociālo uzņēmējdarbību.

¹⁴ Piemēram var minēt Nodokļu apiešanas novēršanas direktīvu, direktīvu par automātisku informācijas apmaiņu attiecībā uz nodokļu nolēmumiem un iepriekšēju vienošanos par cenas noteikšanu, direktīvu par pārskatiem par katru valsti attiecībā uz multinacionāliem uzņēmumiem un priekšlikumu atjaunot kopējo konsolidēto uzņēmumu ienākuma nodokļa bāzi.

- ▶ kopš notikumiem Grieķijā 2015. gadā ir iedibināta prakse ekonomikas korekciju programmām pievienot **sociālās ietekmes novērtējumu**.

Turklāt, lai panāktu labāku sociālekonomisko rezultātu, sociālo noturību un taisnīgumu, ko atbalsta Eiropas sociālo tiesību pīlārs, konverģencei ir būtiska nozīme centienos stiprināt **ekonomisko un monetāro savienību** un pabeigt tās izveidi, kā norādīts piecu priekšsēdētāju 2015. gada jūnija ziņojumā¹⁵ un turpmākajos Komisijas priekšlikumos¹⁶.

1. diagramma sniedz pārskatu par to, kā Komisija dažādos veidos **sociālās prioritātes ir iekļāvusi citās politikas jomās**.

1. diagramma Komisijas galvenās iniciatīvas nodarbinātības un sociālajā jomā

Šajā sakarā pīlāra izveidošana ir bijusi **viens no svarīgākajiem virzītājspēkiem, kas devis stimulu vajadzības gadījumā atjaunināt un papildināt ES tiesību aktus**. Papildus līdz šim paveiktajam Komisija līdz ar šo paziņojumu iepazīstina ar vēl vienu iniciatīvu kopumu, kura kopsavilkums sniegts 1. ielikumā.

¹⁵ https://ec.europa.eu/commission/publications/five-presidents-report-completing-europes-economic-and-monetary-union_en.

¹⁶ Komisija 2017. gada 6. decembrī nāca klajā ar paziņojumu “Turpmāki pasākumi ekonomiskās un monetārās savienības izveides pabeigšanai: ceļvedis.” (COM(2017) 821).

1. ielikums. Jaunais Sociālā taisnīguma nodrošināšanas pasākumu kopums, ar ko nāca klajā 2018. gada 13. martā

Šo paziņojumu papildina jaunais **Sociālā taisnīguma nodrošināšanas pasākumu kopums**, ko Komisija pieņēma 2018. gada 13. martā.

Pirmkārt, Komisija ierosina izveidot **Eiropas Darba iestādi**, papildinot iepriekšējās iniciatīvas nolūkā uzlabot noteikumus par darba ņēmēju norīkošanu darbā un sociālā nodrošinājuma sistēmu koordinēšanu. Pārvietošanās brīvība ir viena no svarīgākajām brīvībām iekšējā tirgū, kas dod labumu indivīdiem, ekonomikai un sabiedrībai kopumā. Patlaban ir spēkā plašs ES tiesību aktu kopums, kas nodrošina taisnīgu mobilitāti, taču svarīgi ir šos noteikumus efektīvi piemērot praksē. Šajā saistībā iestādes uzdevums un pievienotā vērtība būs šāda:

- a) atvieglot personām un darba devējiem piekļuvi informācijai par viņu tiesībām un pienākumiem, kā arī attiecīgajiem pakalpojumiem;
- b) atbalstīt dalībvalstu sadarbību attiecīgo Savienības tiesību aktu pārrobežu izpildē, tostarp atvieglot kopīgas pārbaudes;
- c) uzņemties starpnieka lomu un atvieglot risinājumus valstu iestāžu pārrobežu strīdu vai darba tirgus traucējumu gadījumā.

Lai palīdzētu sagatavoties un izveidot iestādi, Komisija izveido padomdevēju grupu, kurā piedalās galvenās ieinteresētās personas.

Otrkārt, Komisija ierosina **Padomes ieteikumu par darbinieku un pašnodarbināto personu piekļuvi sociālajai aizsardzībai**, kas pamatojas uz apspriedēm ar ES sociālajiem partneriem un kura mērķis ir mudināt dalībvalstis nodrošināt, lai visiem strādājošajiem būtu iespēja veikt iemaksas un saņemt sociālo aizsardzību, piemēram, bezdarbnieka vai slimības pabalstus. Šobrīd apmēram 60 % iedzīvotāju strādā uz pilna laika, pastāvīgu līgumu pamata. Tomēr aizvien vairāk cilvēku strādā uz cita veida līgumu pamata, tostarp ar nepilna darba laika vai pagaidu darba līgumu, vai ir pašnodarbināti. Šī tendence var radīt nevienlīdzību un sociālos riskus, ja šiem darbiniekiem nav pienācīgas piekļuves sociālajai aizsardzībai. Komisija izskatīja iespēju ierosināt direktīvu šā jautājuma risināšanai, bet, ņemot vērā situāciju dažādību un tiesiskā regulējuma ierobežojumus attiecībā uz iespēju rīkoties ES līmenī, tā uzskata, ka Padomes ieteikums ir piemērots risinājums tam, lai gūtu panākumus valstu līmenī, nodrošinātu vienlīdzīgus konkurences apstākļus un atbalstītu augšupēju konvergenci.

Visbeidzot, Komisija veic pasākumus, lai izveidotu **Eiropas sociālā nodrošinājuma numuru**, kurš ir paredzēts kā digitāls identifikators, kas padarītu esošās sistēmas savietojamas. Miljoniem tūristu un cilvēku, kuri ceļo, dzīvo un strādā citā ES valstī, varētu viegli pierādīt, ka viņu dzīvesvietas valstī tiem ir tiesības uz sociālo nodrošinājumu, un ātrāk un ērtāk piekļūt pabalstiem, kas tiem pienākas, zinot, ka viņu personas dati būs pilnībā aizsargāti. Tas atvieglotu tiesību pārrobežu pārvedamību, ļautu reāllaikā noteikt un pārbaudīt segumu, kā arī samazinātu kļūdu un krāpšanas risku, ko rada drukātu dokumentu izmantošana. Tas atvieglotu visu līmeņu administratīvo darbu. Šī iniciatīva ir daļa no Komisijas 2018. gada darba programmas: saskaņā ar labāka regulējuma principiem Komisija sadarbojas ar dalībvalstīm un ieinteresētajām personām un vēl šogad nāks klajā ar iniciatīvu.

Lai turpinātu pīlāra īstenošanu ES līmenī, Komisija turpinās pilnībā izmantot visus tās rīcībā esošos rīkus. Šo rīku izmantošana atšķirsies atkarībā no politikas jomas un pīlāra principiem, un no tā, kā tie atspoguļo kompetenču būtību un apmēru ES līmenī. Tas ietver spēkā esošo tiesību aktu atjaunināšanu un papildināšanu, kā minēts iepriekš, ES tiesību aktu piemērošanas uzlabošanu dalībvalstīs un sociālā dialoga atbalstīšanu visā ES līdzās to panākumu pārraudzībai, kas gūti Eiropas pusgada ietvaros.

Tas arī attiecas uz **attiecīgo finansiālo atbalstu, ko sniedz ES fondi**, jo īpaši Eiropas strukturālie un investīciju fondi, *Erasmus+* un citas attiecīgās programmas. Nesenajā paziņojumā “Jauna un moderna Eiropas Savienības daudzgadu finanšu shēma, kura efektīvi īsteno tās prioritātes pēc 2020. gada”¹⁷ Komisija aicina ar ES budžetu sniegt rezultātus saistībā ar solījumiem, ko valstu un valdību vadītāji deva Gēteborgas sociālajā samītā, un turpmāk izstrādāt Savienības sociālo dimensiju, tostarp pilnībā īstenojot Eiropas sociālo tiesību pīlāru¹⁸. Komisija uzsvēra, ka būs vajadzīgi pietiekami resursi, lai uzlabotu nodarbinātības iespējas un risinātu ar prasmēm saistītās problēmas, tostarp tās, kas saistītas ar digitalizāciju. Sīkāk izstrādāti priekšlikumi attiecībā uz Eiropas Savienības finanšu shēmu laikposmam pēc 2020. gada tiks iesniegti 2018. gada pavasarī.

4. Pīlāra īstenošana valstu līmenī

Vairums kompetenču un rīku, kas vajadzīgi Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanai, ir pašvaldību, reģionu un valstu iestāžu un sociālo partneru, kā arī pilsoniskās sabiedrības rokās. Lai gan ES ir būtiska nozīme dalībvalstu atbalstīšanā, dažādos pārvaldes un administrācijas līmeņos par pīlāra īstenošanu lielā mērā ir atbildīgas dalībvalstis. Turklāt visu līmeņu sociālajiem partneriem ir svarīga loma Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanā saskaņā ar šo partneru autonomiju sarunās par nolīgumiem un nolīgumu slēgšanā¹⁹. LESD ir skaidri atzīta valstu darba attiecību sistēmu dažādība, kā arī sociālo partneru autonomija. Gadu gaitā Komisija ir aicinājusi dalībvalstis piešķirt sociālajiem partneriem lielāku nozīmi nodarbinātības un sociālajā jomā, jo to līdzdalībai ir izšķiroša nozīme reformu procesā. Pīlāra izveidošanā un īstenošanā ārkārtīgi svarīgas ir arī nevalstiskās organizācijas, jo īpaši gadījumos, kad tās sniedz sociālos pakalpojumus.

¹⁷ COM (2018) 98 final.

¹⁸ Komisija paziņojumā uzsvēra: “Nākamajā daudzgadu finanšu shēmā pieejamais finansējums būtu labāk jāsalāgo ar politikas prioritātēm. Tai vajadzētu balstīties uz elementiem, kas pašlaik darbojas labi, vienlaikus arī prognozējot nākotnes izaicinājumus. Saskaņā ar Romas deklarāciju budžetam vajadzētu veicināt tādas Eiropas izveidi, kas ir droša un neapdraudēta. Eiropu, kas ir plaukstoša un ilgtspējīga. Eiropu, kas ir sociāla. Kā arī Eiropu, kas ir spēcīgāka pasaules mērogā.” Komisija arī uzsvēra: “ES budžetam būs jāsniedz rezultāti saistībā ar solījumiem, ko valstu un valdību vadītāji deva Gēteborgas sociālajā samītā. Tas nozīmē, ka būs turpmāk jāizstrādā Savienības sociālā dimensija, tostarp pilnībā īstenojot Eiropas sociālo tiesību pīlāru un atbalstot jauniešus un Eiropas iedzīvotāju mobilitāti.”

¹⁹ Nesens sociālo partneru darbības piemērs ir autonomais pamatnolīgums par aktīvām vecumdienām un starppaaudžu pieeju, par kuru vienošanās panākta 2017. gada 8. martā. ES tiesību aktos iestrādāta sociālo partneru nolīguma piemērs ir Padomes 2018. gada 23. janvāra Direktīva (ES) 2018/131, ar ko īsteno Eiropas Kopienas Kuģu īpašnieku asociāciju (EKKĪA) un Eiropas Transporta darbinieku federācijas (ETDF) nolīgumu grozīt Direktīvu 2009/13/EK saskaņā ar 2006. gada Konvencijas par darbu jūrniecībā 2014. gada grozījumiem, ko Starptautiskā Darba konference apstiprināja 2014. gada 11. jūnijā.

Nosakot pamatprincipus un tiesības, Eiropas sociālo tiesību pīlārs ir ceļvedis tam, kā gūt efektīvus rezultātus nodarbinātības un sociālajā jomā. Tā kā universālu risinājumu nav, pīlārs ņem vērā valstu situāciju dažādību. Lai gan dalībvalstis bieži saskaras ar kopīgām grūtībām un līdzīgām problēmām, risinājumi, kas tām jāizstrādā, atšķiras. Tas ir saistīts ar valstu sistēmu daudzveidību, tradīcijām, dažādām izejas pozīcijām un to konkrētajām sociālekonomiskajām situācijām.

Pašreizējā ekonomiskā situācija dod iespēju veicināt iekļaujošu izaugsmi, modernizēt ES sociālo tirgus ekonomiku un ieguldīt cilvēkos saskaņā ar Eiropas sociālo tiesību pīlāru. ES ekonomika turpina paplašināties stabilā tempā²⁰. Kopš 2014. gada rudens – tagadējās Komisijas pilnvaru sākumā – ir izveidotas vairāk nekā 9 miljoni papildu darbvietas²¹. Bezdarba līmenis pastāvīgi samazinās un ir zemākais kopš 2008. gada. Nodarbināto cilvēku skaits ES ir sasniedzis 236,3 miljonus, kas ir augstākais jebkad reģistrētais rādītājs. Tomēr 18 miljoni cilvēku ES aizvien ir bez darba, vairākās dalībvalstīs mājāsaimniecību ienākumi joprojām ir zemāki nekā 2008. gadā un aizvien pastāv sociālās problēmas, sākot no digitalizācijas līdz sabiedrības novecošanai, jo īpaši ņemot vērā pašreizējo norišu tempu un apmēru. Joprojām pastāv lielas atšķirības starp dalībvalstīm un dalībvalstīs.

Prioritātes noteikti atšķirsies, un Eiropas pusgads ir iespēja dalībvalstīm virzīties uz priekšu un ziņot par pīlāra īstenošanu. Ziņojumi par valstīm, kas nesen publicēti saistībā ar 2018. gada Eiropas pusgada ciklu²², iezīmē to valsts līmeņa problēmu būtību un apmēru, kas jānovērš, lai panāktu labākus darba un dzīves apstākļus, taisnīgākus un labāk funkcionējošus darba tirgus, pilnveidotas izglītības un apmācības sistēmas, kas nodrošina cilvēkiem piemērotas un atbilstīgas prasmes, kā arī sociālās labklājības sistēmas, kas ir gan ilgtspējīgas, gan adekvātas. Valstu reformu programmas, kas dalībvalstīm jāiesniedz aprīlī, noteiks atjaunotās prioritātes un turpmāku konkrētu rīcību valsts līmenī. Šīs programmas būs pamatā konkrētām valstīm adresētajiem ieteikumiem, kurus Komisija ierosinās vēlāk 2018. gada pavasarī. Vienlaikus Komisija turpinās sadarboties ar dalībvalstīm, lai nodrošinātu, ka pieejamais ES finansējums tiek pareizi izmantots nolūkā atbalstīt strukturālās reformas vai veikt ieguldījumus cilvēkos, saskaņā ar prioritātēm, kas noteiktas ziņojumos par valstīm vai konkrētām valstīm adresētajos ieteikumos.

5. Pīlāra īstenošanas pārraudzība

Eiropas politikas koordinēšanas pusgads ir piemērots instruments, kas palīdz pārraudzīt svarīgākās Eiropas sociālo tiesību pīlārā ietvertās jomas.

²⁰ Skatīt Eiropas Komisijas 2018. gada ziemas ekonomikas prognozi: https://ec.europa.eu/info/business-economy-euro/economic-performance-and-forecasts/economic-forecasts/winter-2018-economic-forecast_en un Ceturkšņa ziņojumu par ekonomikas un sociālo attīstību: <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=738&langId=en&pubId=8063>.

²¹ Lielāko daļu no šīm jaunizveidotajām darbvietām var uzskatīt par “labas kvalitātes” darbvietām: 78 % no jaunajām darbvietām, kas izveidotas kopš 2014. gada 3. ceturkšņa, ir pastāvīgas darbvietas, un 88 % no tām ir pilna laika darbvietas.

²² Paziņojums par novērtējumu par progresu strukturālo reformu īstenošanā, makroekonomikas nelīdzsvarotības novēršanā un koriģēšanā, un padziļināto pārskatu rezultāti (COM(2018) 120).

Eiropas pusgads pamatojas uz padziļinātu riska analīzi, ņemot vērā katras valsts īpašo situāciju: tas atzīst problēmu daudzveidību un vajadzību noteikt prioritātes, ņemot vērā to dažādās izejas pozīcijas un valstīs pieejamos līdzekļus. Eiropas pusgads arī ir līdzeklis, kā strukturēt kopīgos centienus laika gaitā; tas pamatojas uz padziļinātu dialogu un ziņojumiem, kas sniegti visa gada garumā un kas ir pārredzami un pieejami visiem dalībniekiem, un to jo īpaši izmanto, lai strukturētu dalībvalstu savstarpējo izvērtēšanu un salīdzinošo novērtēšanu. Pamatojoties uz panākumiem, kas pēdējo gadu laikā gūti, stiprinot Eiropas pusgada sociālo dimensiju, Komisija ir sākusi uzlabot esošos instrumentus un darba metodes, lai atspoguļotu Eiropas sociālo tiesību pīlāru jau kopš tā pasludināšanas. Tam nav vajadzīgas būtiskas izmaiņas vai jaunu instrumentu izveidošana, un tas neradīs dalībvalstīm papildu administratīvo slogu.

Lai aptvertu dažādo pīlāra principu būtību un pārskatītu iedarbīgus turpmākos pasākumus un īstenošanu praksē, būs nepieciešami arī tematiskāki pēcpasākumi. Konkrētu jautājumu padziļinātai izpētei tiks izmantotas regulāras ES publikācijas, piemēram, ikgadējais vienotais nodarbinātības ziņojums un pārskats par nodarbinātību un sociālo attīstību. Šajā jomā aktīvām ES aģentūrām²³ tiks uzdots izstrādāt padziļinātu ziņojumu attiecībā uz principiem, kas ir tieši to atbildības jomās. Savukārt ES līmeņa sociālie partneri un pilsoniskās sabiedrības organizācijas var nolemt ciešāk pievērsties noteiktiem principiem, kas tām ir īpaši svarīgi.

Saistībā ar Eiropas pusgadu tiks pievienoti trīs jauni elementi, kas palīdzēs pārraudzīt Eiropas sociālo tiesību pīlāra īstenošanu.

- ▶ **Pīlāra prioritāšu iekļaušana Eiropas pusgadā, izvēloties ikgadēju izvērstu ziņojumu tematus:** pārraugot, salīdzinot un novērtējot gūtos panākumus, visā Eiropas pusgadā tiks ņemti vērā pīlārā noteiktie principi un tiesības. Vienlaikus tiks izvirzīti daži ar pīlāru saistīti specifiski temati, par ko ik gadu sniegs detalizētu novērtējumu. Tas jo īpaši attiecas uz gada izaugsmes pētījumu (izdots novembrī), kurā noteiktas ekonomikas un sociālās prioritātes ES līmenī, un ziņojumiem par valstīm (izdoti februārī/martā), uz ko balstās turpmākie konkrētām valstīm adresētie norādījumi. Temati tiks izvēlēti, apspriežoties ar visiem dalībniekiem un jo īpaši ar komitejām, kas pārstāv dalībvalstis.
- ▶ **Tehniskās palīdzības sniegšana, salīdzinošās novērtēšanas veicināšana un apmaiņa ar labu praksi:** Eiropas pusgads piedāvā forumu dialogam ar ieinteresētajām personām, pieredzes apmaiņai un savstarpējās mācīšanās stiprināšanai dalībvalstu starpā nolūkā atbalstīt augšupējas konverģences virzību uz valstīm ar labākajiem rezultātiem. Struktūras, kas Eiropas pusgada ietvaros nodarbojas ar nodarbinātības un sociālās politikas jautājumiem, piemēram, Nodarbinātības komiteja un Sociālās aizsardzības komiteja, jau ir sākušas strādāt pie politikas konverģences salīdzinošās novērtēšanas. Turklāt paziņojumā “Turpmāki pasākumi ekonomiskās un monetārās savienības izveides

²³ Eiropas Profesionālās izglītības attīstības centrs (*Cedefop*); Eiropas Dzīves un darba apstākļu uzlabošanas fonds (*Eurofound*); Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra (*EU-OSHA*); Eiropas Izglītības fonds (*ETF*).

pabeigšanai: ceļvedis²⁴ Komisija ieteica pastiprināt Padomē un Eurogrupā notiekošo darbu ar valstu politikas salīdzinošo vērtēšanu. Turklāt papildus finansiālajam atbalstam, ko sniedz Eiropas strukturālie un investīciju fondi, Komisijas Strukturālo reformu atbalsta dienests ir paplašinājis savu piedāvājumu attiecībā uz individualizētu atbalstu institucionālām, administratīvām un politikas reformām²⁵.

- **Rezultātu novērtēšana un pārraudzība, izmantojot jauno sociālo rezultātu pārskatu:** līdztekus priekšlikumam par pīlāru Komisija iepazīstināja ar jauno sociālo rezultātu pārskatu. Tā mērķis ir palīdzēt izvērtēt dalībvalstu veikumu nodarbinātības un sociālajā jomā atbilstoši dažādajiem pīlāra aspektiem. To pirmoreiz izmantoja, lai palīdzētu sagatavot un padziļināt analīzi 2018. gada vienotajā nodarbinātības ziņojumā, un rādītāji tika izmantoti, lai pamatotu analīzi, kas sniegta 2018. gada ziņojumos par valstīm. Lai gan tie neietver diskusijas par pīlāra pārraudzību, tie vieš lielāku skaidrību par reālo situāciju, ļaujot veikt dalībvalstu salīdzinājumu laika gaitā. Rezultātu pārskatu un tā statistikas pamatojumu turpinās pilnveidot ar dalībvalstu atbalstu.

²⁴ COM (2017) 821 *final*.

²⁵ Kopš 2015. gada Strukturālo reformu atbalsta dienests ir īstenojis gandrīz 500 tehniskās palīdzības projektu. Šādu projektu piemēri sociālajā jomā: i) atbalsts garantētā ienākumu minimuma īstenošanai; ii) atbalsts migrantu un bēgļu integrācijas politikas izstrādāšanai un īstenošanai; iii) invaliditātes novērtēšanas sistēmu pilnveidošana un cilvēkiem ar invaliditāti paredzētu pakalpojumu uzlabošana; iv) aktīvas darba tirgus politikas izstrādāšanas un īstenošanas uzlabošana; v) atbalsts speciālās izglītības reformai.

2. ielikums. Jaunais ES sociālo rezultātu pārskats²⁶

kalpo par atsauces materiālu, kas palīdz **pārraudzīt progresu** virzībā uz sociālo “AAA reitingu” ļauj veikt labu sasniegumu **salīdzinošo novērtēšanu** nolūkā uzlabot vispārējo **veiktspēju** un **konverģenci**

dažās jomās dod iespēju **salīdzināt** ES sniegumu ar citu **starptautisko dalībnieku** rezultātiem ir svarīgs pamats darbā, ko veic saistībā ar Eiropas pusgadu, jo sniedz **datus un skaitliskos datus**

ir apspriests **komitejās**, kurām ir liela nozīme Eiropas pusgadā, un pirmoreiz izmantots 2018. gada **vienotajā nodarbinātības ziņojumā**. To turpinās pilnveidot, ņemot vērā 2019. gada vienoto nodarbinātības ziņojumu.

Sociālo rezultātu pārskats ietver 35 sociālos, izglītības un nodarbinātības rādītājus (tostarp iedalījumu pēc vecuma, dzimuma un izglītības), kas sagrupēti 3 virzienos un 12 jomās.

Vienlīdzīgas iespējas un piekļuve darba tirgum

- ▶ Izglītība, prasmes un mūžizglītība
- ▶ Dzimumu līdztiesība darba tirgū
- ▶ Ienākumu nevienlīdzība
- ▶ Nabadzības vai sociālās atstumtības riska rādītājs
- ▶ Jaunatne

Dinamiski darba tirgi un taisnīgi darba apstākļi

- ▶ Darbaspēka struktūra (nodarbinātības un bezdarba līmenis)
- ▶ Darba tirgus politika
- ▶ Ienākumi un algas

Publiskais atbalsts, sociālā aizsardzība un integrācija

- ▶ Publisko rīcībpolitiku ietekme uz nabadzības samazināšanu
- ▶ Agrīnā pirmsskolas izglītība un aprūpe
- ▶ Veselības aprūpe
- ▶ Digitālā piekļuve un prasmes

6. Secinājumi

Jau gadu desmitiem Eiropas Savienība ir palīdzējusi vairot labklājību un veicināt sociālo taisnīgumu. Patlaban Eiropa ir viena no pievilcīgākajām dzīves un darba vietām pasaulē. Tomēr pēdējā desmitgadē piedzīvotā ekonomikas un sociālā krīze ir spēcīgi ietekmējusi mūsu sociālo struktūru, un tas lika apšaubīt mūsu sociālās tirgus ekonomikas būtību.

Eiropa ir pārvarējusi krīzi, tādēļ ir laiks raudzīties nākotnē, pielāgoties notiekošajām pārmaiņām un risināt plašākas sociālekonomiskās problēmas, ar ko saskaras Eiropa, nolūkā atjaunot un stiprināt ekonomikas un sociālos modeļus.

Skaidri apliecinot Eiropas būtību, Eiropas sociālo tiesību pīlārs nosaka principus un tiesības, kas ir būtiskas, lai panāktu sociālo progresu, kas dod labumu gan iedzīvotājiem, gan sabiedrībai, un tas kalpos kā virzienrādītājs tālākai rīcībai.

Apņemšanās, ko ES vadītāji puda Gēteborgas sociālajā samītā, ir daļa no plašāka plāna, kā veidot Eiropas Savienības nākotni ar 27 dalībvalstīm. Eiropas sociālo tiesību pīlāra iedzīvināšana un tā īstenošana praksē visā Eiropā ir kopīga atbildība. Valstu vadītāji, sociālie partneri un nevalstiskās organizācijas, pašvaldības, reģionālās iestādes un Eiropas iestādes ir gatavas sniegt ieguldījumu šā mērķa sasniegšanai.

²⁶ Papildu informāciju par sociālo rezultātu pārskatu skatīt: <https://composite-indicators.jrc.ec.europa.eu/social-scoreboard/#>.

